

Ohje on voimassa toistaiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön ohje kunnille ja kuntayhtymille

COVID-19- PANDEMIAAN LIITTYVÄT TYÖSTÄ POISSAOLO-, KARANTEENI- JA ERISTÄMISPÄÄTÖKSET

Uuden koronaviruksen (SARS-CoV-2) aiheuttaman pandemian kasvuvauhti on Suomessa hidastunut, mutta tartunnan saaneita löytyy edelleen. Vaikka on alueita, joissa covid-19 -tautia ei juuri esiinny, on mahdollista, että paikoitellen usea henkilö altistuu virukselle ja syntyy rypäsmäisiä tautikertymiä. Suomessa siirrytään pandemian leviämisen estämisessä hybridistrategiaan, jonka osatekijät ovat testaaminen, jäljittäminen, eristäminen ja hoitaminen. Kuntien tartuntataudeista vastaavat lääkärit ovat avainasemassa tartuntojen vastaisessa työssä. Heidän lisäksi tarvitaan muutakin henkilöstöä sekä työajan resursointia. Karanteeni- ja eristämispäätösten tekeminen on oleellista pandemian leviämisen estämiseksi, mutta myös siksi, että karanteenissa tai eristyksessä olevat kansalaiset saisivat heille kuuluvat sosiaalietuudet.

Tartuntatautilaissa (1227/2016) on säädetty keinoista, joilla tartuntataudin leviämistä voidaan estää. Koronavirusinfektio on yleisvaarallinen tartuntatauti. Tämä mahdollistaa tahdonvastaisen tutkimuksen ja hoidon toteuttamisen sekä vaikuttaa hoidon maksullisuuteen potilaalle. Tartuntatautilaissa on myös säädetty, että sairastuneen eristämisestä tai altistuneen karanteenista tehty päätös oikeuttaa täysimääräiseen ansionmenetyksen korvaukseen (82§, tartuntatautipäiväraha). Tarkemmin korvauksesta säädetään sairausvakuutuslaissa (1224/2004).

Kunnassa on oltava kuntaan virkasuhteessa oleva tartuntataudeista vastaava lääkäri (tartuntatautilaki 9§). Kunnan tartuntataudeista vastaavan lääkärin on otettava selvää epäillyn tai todetun tartuntataudin laadusta ja sen levinneisyydestä sekä ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin taudin leviämisen estämiseksi (9§). Pandemian aikana tartuntatautien vastainen työ lisää tarvetta tehdä potilaiden itsemääräämisoikeutta rajoittavia virkapäätöksiä. Usein tehtävää hoitaa yksi nimetty henkilö, mutta voi olla tarpeen nimetä useampi tartuntataudeista vastaava lääkäri, mikäli infektio-tilanne on alueellisesti vaikea. Henkilö voidaan testata taudin toteamiseksi myös muun terveydenhuollon ammattihenkilön, esimerkiksi työterveyshuollon lääkärin tai hoitajan läheteellä, mutta on huomattava, että karanteeni- tai eristämispäätöksen voi tehdä ainoastaan sellainen lääkäri, joka on virkasuhteessa kuntaan ja joka on nimetty tartuntataudeista vastaavaksi lääkäriksi.

Sairaanhoitopiirin kuntayhtymien tartuntataudeista vastaava lääkäri ohjaa sairaanhoitopiirin kuntayhtymän alueella epidemioiden selvitystä ja tartunnan jäljittämistä sekä toteuttaa laajalle levinneen epidemian selvittämistä yhteistyössä kuntien kanssa (8§). Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä ohjaa ja tukee kuntia ja sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköitä lääketieteellisellä asiantuntemuksellaan tartuntatautien torjunnassa, kehittää alueellisesti tartuntatautien diagnostiikkaa ja hoitoa sekä selvittää epidemioita yhdessä kuntien kanssa. Sairaanhoitopiiri varautuu poikkeuksellisten epidemioiden torjuntaan ja hoitoon sekä huolehtii hoitoon liittyvien infektioiden torjunnan kehittämisestä alueensa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköissä.

Virkalääkärin itsemääräämisoikeutta rajoittavat päätökset

Virkasuhteinen kunnan tai sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaava lääkäri voi määrätä virukselle todetusti altistuneen tai perustellusti altistuneeksi epäillyn henkilön karanteeniin esimerkiksi kotiin tai muuhun paikkaan tartuntatautilain 60§:n mukaisesti. Kunnan on tarvittaessa järjestettävä karanteeniin määrätylle asianmukainen karanteenipaikka ja huolehdittava myös karanteeniin määrätyn ruokahuollosta (68§). Henkilö voidaan määrätä karanteeniin enintään yhdeksi kuukaudeksi.

Sairastunut tai perustellusti sairastuneeksi epäilty henkilö voidaan eristää terveydenhuollon toimintayksikköön hoidettavaksi muista erillään (63§). Eristäminen voi myös tapahtua kotona, jolloin hoito toteutetaan terveydenhuoltolain 25§:n mukaisena kotisairaanhoitona. Eristäminen voidaan tehdä enintään kahdeksi kuukaudeksi ja vain jos taudin leviäminen on ilmeinen eikä sitä voida estää muilla keinoin. Henkilön eristämistä voidaan jatkaa enintään kuudella kuukaudella kerrallaan, jos edellytykset ovat edelleen olemassa (66 §).

Karanteenipäätös ja eristämispäätös voidaan tehdä edellä mainituissa tilanteissa henkilön tahdosta riippumatta.

Julkisessa terveydenhuollossa toimiva laillistettu lääkäri voi kiireellisessä tapauksessa tehdä karanteeni- tai eristämispäätöksen enintään kolmeksi päiväksi. Päätös on saatettava niin pian kuin olosuhteet sallivat tartuntataudeista vastaavan lääkärin vahvistettavaksi (70 §).

Kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri voi myös tehdä päätöksen henkilön poissaolosta työstä, oppilaitoksesta tai päivähoidosta tartuntatautilain 57§:n mukaisesti, jos henkilö ei tarvitse sairaalahoitoa. Tämä merkitsee sitä, että lieväoireiset potilaat voidaan hoitaa kotona asiantuntijoiden ohjeiden mukaisesti.

Tartuntatautilain 82§:n mukainen oikeus tartuntatautipäivärahaan on henkilöllä, joka tartuntataudin leviämiseksi on määrätty olemaan poissa ansiotyöstään, eristettäväksi tai karanteeniin. Sama oikeus on myös alle 16-vuotiaan lapsen huoltajalla, jos alle 16-vuotias lapsi on edellä mainitusta syystä määrätty pidettäväksi kotona ja huoltaja on siksi estynyt tekemästä työtään.

Karanteeni- ja eristyspäätöksen kirjaaminen sekä etuuksien hakeminen

Kunnan (tai sairaanhoitopiiriin) tartuntataudeista vastaava lääkäri tekee kirjallisen päätöksen.

Kansallisesti määritellyjä virallisia lomakkeita ei ole. Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut organisaatioiden avuksi THL:n aineistopankissa olevat lomakkeet:

<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19/ohje-eristys-ja-karanteenilomakkeiden-tayttamiseen>

THL ohjeet tartuntatauti-ilmoitusten tekemiseksi laboratoriolle ja lääkärille ovat:

<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/seurantajarjestelmat-ja-rekisterit/tartuntatautirekisteri/laboratorion-tartuntatauti-ilmoitus>

<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/seurantajarjestelmat-ja-rekisterit/tartuntatautirekisteri/laakarin-tartuntatauti-ilmoitus-ja-tartuntatautiepaily>

On tärkeää muistaa, että sekä potilaan että lääkärin oikeusturvan kannalta itsemääräämisoikeutta rajoittavasta määräyksestä on tehtävä valituskelpoinen, hallinnollinen päätös. Lomakkeen sijaan karanteeni- tai eristyspäätös voidaan kunnissa myös kirjata asianhallintatietojärjestelmään ja allekirjoittaa sähköisesti. On määriteltävä etukäteen, miten lomakkeet ja päätös säilytetään sekä toimittava arkistolain (831/1994) ja kunnan arkistonmuodostussuunnitelman ja asiakirjahallinnon ohjeiden mukaisesti. On myös huomioitava sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjoista (298/2009).

Lääkäri tekee päätöksestä merkinnän potilasasiakirjoihin, esimerkiksi "Tehty eristämisen/karanteenipäätös." Tämän lisäksi lääkäri tekee tartuntatautilain edellyttämän tartuntatauti-ilmoituksen. Tartuntataudeista annetun valtioneuvoston asetuksen muutos tuli voimaan 25.5.2020, ja sen mukaan lääkärin tulee tehdä tartuntatauti-ilmoitus uuden koronavirustyyppin aiheuttamaan vaikeaan infektiioon sairastuneesta viimeistään potilaan hoitojakson päättyessä.

Allekirjoitettu tai sähköisesti allekirjoitettu alkuperäinen karanteeni -tai eristämispäätös annetaan potilaalle samoin kuin valitusosoite, joka sisältää muutoksenhakuohjeen.

Asiakas tai potilas tekee Kelaan oman hakemuksensa etuuksien (tartuntatautipäiväraha) saamiseksi. Kela tarvitsee liitteeksi myös em. eristämisen- tai karanteenipäätöksen. Etuuksia voi hakea myös lääkärintodistus A:lla, jos siinä on kerrottu samat tiedot kuin eristys/karanteenilomakkeessa eli päätöksen perusteena ollut säädös ja sen on allekirjoittanut virkasuhteinen tartuntataudeista vastaava lääkäri.

Lisätietoja

Lääkintöneuvos Katri Makkonen, puh. 0290 516 3592

Lääkintöneuvos Anni-Riitta Virolainen-Julkunen puh. 029 516 3324 1.6.2020 alkaen

Hallitusneuvos Liisa Katajamäki puh. 029 516 3329

Erityisasiantuntija Kirsi Kaikko puh. 029 516 3545

sähköposti etunimi.sukunimi@stm.fi